

Hier en nu – deel 3

Senryu's in overlevingstijd

Jan CM Willems

Eerder verschenen *Hier en nu – Senryu’s* (ISBN 978 90 8560 154 8) en *Hier en nu – Deel 2, Senryu’s in reservetijd* (ISBN 978 90 8560 187 6) bij Uitgeverij SWP.

Hier en nu – deel 3
Senryu’s in overlevingstijd
Jan CM Willems

ISBN 978 90 8560 207 1

NUR 740

THEMA JBF

© Jan CM Willems

© 2022 Uitgeverij SWP Amsterdam

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met Uitgeverij SWP voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen door een onderwijsinstelling van een gedeelte uit deze uitgave, in papieren vorm of digitaal, (bijvoorbeeld voor plaatsing ervan op uw digitale leeromgeving of in een reader) kunt u zich richten tot: Stichting UvO, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, Tel. 023-8700212, www.stichting-uvo.nl UvO@cedar.nl.

Aan Annet
en alle lieve familie en vrienden

... zoo waar als ik straks
dood zal zijn, de liefste niet
meer zie ... (Jan Campert)

Broer over senryu's

*Waarom senryu's?
wel, in der Beschränkung zeigt
sich erst der Meister*

*Voor een meester zijn
zeventien lettergrepen
meer dan voldoende*

*Wie genoeg heeft van
veel geblaat en weinig wol
schrijve senryu's!*

*Oeverloos gelul
kun je inwisselen voor
bondige waarheid*

*Zonder meer verdwijnt
het eeuwige geleuter
in een senryu*

*Linea recta
naar de kern van de zaak gaan
voor de aardigheid*

*Duidelijk en mooi
kort maar krachtig, klein maar fijn
't is een senryu!*

*Spreken is zilver
zwijgen is goud, senryu's
zijn van platina!*

Vrienden over de auteur

*Puur in je eenvoud
sterk in je gedrevenheid
onvergetelijk!*
Raoul van Dort

*Een bewogen mens
een begaafd jurist en een
vriend uit duizenden*
Arthur Eyffinger

Inhoud

Woord vooraf	9
Verantwoording	11
1 God, heelal, toeval	15
2 Familie, relaties, trauma's	21
3 Mindfulness, meditatie, mantra's	31
4 Politiek, macht, populisme	35
4.1 Kritische noten	35
4.2 Republikeinse geluiden	77
5 Impressies, gedachten, observaties	119
6 Kanker, verlies, vaarwel	153

Woord vooraf

In de tweede helft van zijn leven schreef Jan CM Willems (Nijmegen 1952) vele duizenden senryu's. In dit derde deel van de *Hier en nu*-trilogie, *Hier en nu – Deel 3, Senryu's in overlevingstijd*, staan de senryu's die hij schreef van begin december 2021 tot eind februari 2022, de overlevingstijd tussen zijn door oncologen gestarte tweede palliatieve behandeling en de mededeling van het toch niet meer mogelijk zijn van een operatie.

De senryu's in deze bundel sluiten aan op die in beide eerste bundels. In de eerste bundel, *Hier en nu – Senryu's* (2021), is een selectie bijeengebracht uit de periode 1995-juli 2021. Het 'kankerhoofdstuk' in die bundel begint met de spoedoperatie in november 2020. In de tweede bundel, *Hier en nu – deel 2, Senryu's in reservetijd* (2022), staan de senryu's die hij schreef in de 'reservetijd' van half juli tot begin december 2021, de bijna vijf maanden tussen zijn door oncologen met grote stelligheid aangekondigde dood ('hooguit enkele weken') en het – na het vragen van advies voor een *second opinion* – toch maar hervatten van de palliatieve behandeling.

Deze derde bundel heeft meer een kritisch-politiek en beduidend minder een traumatische-jeugd karakter dan de beide eerste bundels. Toch keren de hoofdstuktitels van delen één en twee in dit derde deel allemaal terug, zij het met twee wijzigingen.

In deze derde bundel is hoofdstuk 3 (*Mindfulness, meditatie, mantra's*) niet langer onderverdeeld in twee subhoofdstukken. Hoofdstuk 4 is juist nu wel in twee subhoofdstukken gesplitst. Hoofdstuk 4.1 behelst het thema uit de beide eerste bundels (*Politiek, macht, populisme*) onder de titel *Kritische noten*. Hoofdstuk 4.2

is een nieuw chapter dat, uitgaande van het onvolprezen *Oranje Zwartboek* van Gerard Aalders (2020), radicaal-kritische *Republikeinse geluiden* laat horen.

Waar de van oorsprong elitaire ‘verheven’ haiku vooral gaat over de (pracht van de) natuur, gaat de eenvoudige, ‘volkse’ en soms zelfs banale senryu meer over de mens, zijn hebbelijkheden en vooral onhebbelijkheden. Zelfspot en zelfkritiek zijn daar een wezenlijk onderdeel van. Maar voorwerp van spot en kritiek zijn in deze bundel vooral binnen- en buitenlandse politici en populisten (met inbegrip van antisemieten, antivaxers en complottisten), alsmede – vanuit historisch perspectief – leden van het proletig-geldbeluste en potsierlijke maar popsterrenstatus genietende ‘Oranje’ koningshuis.

Het slothoofdstuk (*Kanker, verlies, vaarwel*) is als een doorlopend kankerdagboek te zien. Om, net als in het tweede deel, ook in dit deel niet midden in het verhaal te vallen, begint het met de kankersenryu’s uit beide eerste delen en vult die aan met de senryu’s uit de periode van de hervatte chemobehandeling (begin december 2021) tot de mededeling van het toch niet meer mogelijk zijn van een operatie (eind februari 2022).

De omvang van de hoofdstukken is al met al sterk wisselend. Na de korte hoofdstukken één tot en met drie volgen de langere hoofdstukken vier tot en met zes.

Jan CM Willems

Maastricht, 28 februari 2022

Verantwoording

In deze derde bundel van de *Hier en nu*-trilogie staan de senryu's die de auteur schreef van begin december 2021 tot eind februari 2022, de 'overlevingstijd' tussen zijn door oncologen gestarte tweede palliatieve behandeling en de mededeling van het toch niet meer mogelijk zijn van een operatie. De rubricering is dezelfde als die in beide eerste bundels, echter met wijzigingen in de hoofdstukken 3 (samengevoegd) en 4 (gesplitst), zoals is vermeld in het Woord vooraf en aangegeven in de inhoudsopgave.

De senryu's houden strikt de haiku-vorm aan van drie regels van respectievelijk vijf, zeven en vijf lettergrepen, of liever klankeenheden. De woorden *sociaal* en *nationaal* bijvoorbeeld bevatten drie respectievelijk vier lettergrepen maar maar twee c.q. drie klankeenheden (meestal gaat het om woorden met een *i* die als *j* of *ti* die als *sj* wordt uitgesproken). De versregels staan niet per se op zich, de tekst kan over de regels overlopen. De crux van elk vers is dus – om in de opvatting van de auteur *senryu* te heten – het vaste aantal van (vijf plus zeven plus vijf is) zeventien lettergrepen c.q. klankeenheden. Een enkele maal is (binnen)rijm toegepast. In hoofdstuk 6 zijn *Kanker (1)* tot en met *Kanker (447)* overgenomen uit de beide eerste *Hier en nu*-delen om een doorlopende reeks en een doorlopend 'kankerverhaal' te verkrijgen.

Een aanvulling van de kijk van de auteur op het verschil tussen senryu's en haiku's (zie ook het Woord vooraf) is te vinden in de senryu's direct hieronder. In beide eerste bundels verschenen daarvan al diverse andere toelichtingen en voorbeelden in senryu-vorm.

Aan het eind van elk hoofdstuk zijn bronvermeldingen en/of toelichtingen in eindnoten opgenomen, veelal ter verduidelijking van de context en aanduiding van de tijd of zelfs datum van schrijven van de desbetreffende senryu.

Errata deel 1

p. 21 senryu's 4 en 7:	eindnootnummers in superscript
p. 24 senryu 4:	eindnootnummers in superscript
p. 70 senryu 8:	beschouwd <i>moet zijn</i> : beschouwt
p. 71 senryu 1:	het gelooft <i>moet zijn</i> : hij gelooft
p. 80 senryu 9:	blaast ze <i>moet zijn</i> : blaast het
p. 156 senryu 8:	eindnootnummer 13 in superscript
p. 193 senryu 2:	Hoopt <i>moet zijn</i> : Hoop
p. 199 senryu 4:	Ezelsbruggetje <i>moet zijn</i> : ezelsbruggetje
p. 199 senryu 5:	liefdevol walgend <i>moet zijn</i> : liefdevol, walgend
p. 202 senryu 2:	Antisemietel <i>moet zijn</i> : Antisemietel (1)
p. 204 senryu 2:	winden <i>moet zijn</i> : Winden
p. 239 noot 1:	14 <i>moet zijn</i> : 17
Achterflap:	(1952-2021): <i>moet zijn</i> : (Nijmegen, 1952)
Zijflappen:	achterzijflap <i>moet zijn</i> : voorzijflap (en andersom)

Errata deel 2

p. 12, laatste alinea:	verduidelijk <i>moet zijn</i> : verduidelijking

Senryu's versus haiku's

Ω **5-7-5**

Vijf-zeven-vijf, een
strikte eis voor senryu
zowel als haiku

Ω **5+7+5**

Noem je vers anders
als je niet tot zeventien
tellen kunt of wilt

Ω **Senryu-haiku (1)**

Senryu heeft niet
de pretenties van Haiku
de eenvoud zelve

Ω **Senryu-haiku (2)**

Als je het niet wist
senryu is geen haiku
of ben je snobist

Ω **Senryu's**

Zijn senryu's zijn
een bak banaliteiten
en flauwiteiten

Ω **Haiku's**

De elegantie
en fijnbesnaardheid van de
haiku kent hij niet

Ω **Senryu (1)**

Het geroekoe van
de duiven begint weer, waar
is mijn jachtgeweer

Ω **Haiku (1)**

De merel fluit, zelfs
de koude regen houdt zijn
gezag niet tegen

∩ **Senryu (2)**

Weer een senryu
verloren, geen schrijfgerei
binnen handbereik

∩ **Haiku (2)**

De lente niet in
een haiku gevangen, de
ganzenveer is zoek

1

God, heelal, toeval

Ω **letsisme**

De schepping is iets
van God zegene de greep
en maak er iets van

Ω **God (1)**

God is een Hij, hoe
komen we ooit dit vrome
seksisme voorbij

Ω **God (2)**

God als Hij en Heer
wanneer eindigt dat een keer
O, Zij en Vrouwe

Ω **God (3)**

In de naam van de
Moeder en de Dochter en
hun Heilige Geest

Ω **God (4)**

Liefde voor mens, dier
en aarde als de ware
en enige God

Ω **God (5)**

God is oerknal tot
we weten wat de oerknal
precies betekent

Ω **God (6)**

God is oerknal is
oorzaak van alle leven
in heel het heelal

Ω **God (7)**

Miljarden jaren
fröbelt God aan Zijn werk van
wreedheid en schoonheid

Ω **Oerknal (1)**

Oerknal is oorzaak
en gevolg van radicaal
contingent toeval

Ω **Oerknal (2)**

Was de oerknal een
veest van God en zit hij nu
nog steeds op de pot

Ω **Ochtendgebed**

Mens erger je niet
dank voor deze nieuwe dag
dank vrouw en vrienden

Ω **Hel**

Jij komt in de hel
masturberen is zonde
de les uit mijn jeugd

Ω **Rouwkaart**

Haar naam in de palm
van Gods hand gegrift¹ – zalig
zij die geloven

Ω **Sint Jan**

‘Alles wat adem
heeft love den Heer’ – mens en
dier – ‘Halleluja!’²

Ω **Psalm 139:2.2**

Wat een kinderlijk
geloof: dat een Wezen al
jouw gedachten kent

Ω **Psalm 139:4**

‘Ja, er komt geen woord
op mijn tong of Gij kent het
nauwkeurig, o [God]’

Ω **Psalm 139:13.2**

Wat een mooi geloof
‘Gij hebt mij in de schoot van
mijn moeder gevormd’

Ω **Psalm 139:14.1**

‘Ik dank U voor het
ontzaglijk wonder van mijn
ontstaan’ – o Jahweh

Ω **Psalm 139:19.1, 21.1(a)**

Wat een wreed geloof
‘Dood dan de bozen, o God’
‘Zou ik niet haten ...

Ω **Psalm 139:21.1(b), 22.1**

... die U haten, o
Jahweh (...) ik haat hen zo fel
als ik haten kan’

Ω ***In Paradisum***

Mogen engelen
u binnenleiden in de
stad Jeruzalem³

Ω ***Vlieg (1)***

Zo mep je een vlieg
dood, zo ben je zelf kwetsbaar
als die vieze vlieg

Ω ***Vlieg (2)***

Voor de natuur of
God is de mens niet meer dan
die kwetsbare vlieg

Ω ***Vlieg (3)***

Want wie zegt dat de
vlieg niet meer dan de mens naar
Gods beeld is ontstaan

Ω ***Spinoza (1)***

God als vlieg of als
man met baard, godsbeelden van
de onware God⁴

Ω ***Spinoza (2)***

God is de natuur
Deus sive Natura
zo leert Spinoza⁵

Ω ***Spinoza (3)***

De ware God is
de natuur, nu: het heelal
vanaf de oerknal

Ω ***Koe***

Voor God of natuur
is Willem IV niet meer dan
koe Bertha zoveel⁶

Ω ***Toneel***

Elk optreden van
een vorst is een toneelstuk
dat hem 'meer' laat zijn

Ω ***Liefde***

Verlicht je leven
door liefdevol te zijn en
liefde te geven

Noten

- ¹ Tekst op de rouwkaart van Anne Maria van Boven-Boezaardt (echtgenote van mijn oud-collega en promotor Theo van Boven), begraven op 8 februari 2022 in Maastricht na de afscheidsdienst in de Sint Jan.
- ² Tekst onder het orgel in de Sint Jan in Maastricht.
- ³ Uit de liturgie voor de afscheidsdienst van Anne-Marie van Boven, Sint Janskerk Maastricht, 8 februari 2022. Requiem van Gabriel Fauré: *In paradisum deducant te angeli (...) et perducant te in civitatem sanctam Jerusalem* (Mogen de engelen u geleiden naar het paradijs ... en u binnenleiden in de heilige stad Jeruzalem). *'In paradisum* is een gezang dat onderdeel is van het requiem, de uitvaartritus van de Katholieke Kerk. (...) Het Latijnse gezang wordt doorgaans gezongen na de absoute [*absolutio*, slotsmeking] als de kist met de overledene de kerk wordt uitgedragen.' (In paradisum – Wikipedia, bezocht op 9 februari 2022.)
- ⁴ Zie Maarten van Buuren, *Spinoza, vijf wegen naar de vrijheid*, Amsterdam 2016, pp. 29-30.
- ⁵ *Spinoza, vijf wegen naar de vrijheid*, pp. 30-32; Nico van Suchtelen, *Spinoza Ethica*, Amsterdam 1979, p. 204 (Vierde deel, Voorrede).
- ⁶ Zie Bertha 38 groeit uit tot hype na grap kroonprins | Trouw, 19 april 2013 (die 'grap' was ongetwijfeld voorbereid en ingestudeerd).